

LIBERTATE ȘI NAȚIUNE: CONTEXT ȘI REPERE ALE MARII UNIRI

Prof. Delia DRĂGHICI

Liceul Metrologic Traian Vuia, București

delyadraghici@gmail.com

Națiunea este mai importantă decât Libertatea. Pierdută, Libertatea se recapătă, dar Națiunea, odată distrusă, este definitiv dispărută. (Nicolae Bălcescu¹)

Când un neam întreg gândește cu singur gând și inimile a milioane de oameni palpită de o singură simțire – oare, este putere omenească care să-i stea împotrivă? Chiar de-ar fi o astfel de putere vrăjmășească, înaintea voinței suverane a milioane de suflete înfrățite într-un cuget și o simțire trebuie să se închine. (Nicolae Iorga²)

Abstract: Freedom and Nation: Context and Landmarks of The Great Union

The Great Union from December 1st, 1918, is justly considered to be one of the historic moments in the history of the Romanian people, having important consequences both politically and socially. This event is an authentic historical process in which all provinces where Romanians lived were united in the same national state, Romania. Three main factors led to the articulation and realization of the idea of the unitary Romanian space: the ideological, political and military conjuncture at the European level, the existence of the intense national feeling among the Romanian population, as well as the determined political action of the elites in Wallachia, Moldova and the Austro-Hungary empire. The present paper is a modest attempt to review the main landmarks that have given way to the colossal national effort of 1918 which has succeeded in crystallizing the Romanians' energies at a time of reference in their history.

Keywords: self-determination, independence, liberty, nation, nationalism, people, unity

1 Scurtu Ioan, Gheorghe Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX, (1918-1948)*, Editura Paideia, 1999, București, p. 13.

2 Iorga, Nicolae, *Istoria Românilor. De la Războiul de Independență la România Mare*, Univers Enciclopedic, 2011, București, p. 126.

Secolul al XIX-lea este cunoscut și ca „secol al națiunilor”, secol al unității sau „secolul naționalităților”. A fost astfel denumit deoarece aceasta a fost perioada în care ideologiile naționale au prins formă și au început să fie puse în practică: „Unitatea este un arhetip esențial. Îl întâlnim oricând, oriunde și la toate nivelurile. Omul este un neobosit căutător și făuritor de coerență. El încearcă să dea unitate și sens unei lumi care, altminteri, ne-ar deruta prin eterogenitate și prin lipsa unor semnificații certe. Religia, știința, ideologiile au ca rost fundamental ordonarea lumii. De la ansamblul cosmic la celulele de bază ale societății, totul trece prin acest demers unificator.”³

Primul Război Mondial fusese actul final în cadrul procesului de formare a statelor naționale în Europa. Acest continent a evoluat de la a fi o zonă a imperiilor multinaționale la una caracterizată, în general, de principiul autodeterminării naționale. De altfel, dreptul la autodeterminare al popoarelor a constituit unul dintre cele 14 puncte ale programului propus de președintele american Woodrow Wilson la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920).

Prin urmare, în prima jumătate a acestui secol al națiunilor ia avânt, în special, naționalismul romantic, reprezentat de gânditori și oameni politici precum Jules Michelet, Giuseppe Mazzini, Nicolae Bălcescu etc. Aceștia considerau că nu se poate construi nimic durabil decât pornindu-se de la istorie și păstrându-se libertatea fiecărui popor. Lupta pentru unitatea națională și libertate a popoarelor subjgate de către state de altă naționalitate și religie este justificată prin întrebuintarea unei limbi comune și apartenența la aceeași religie.

Astfel, gânditori ca Mazzini sau Bălcescu își exprimă temerea vizavi de posibila transformare a naționalității în naționalism, când „dragostea pentru propria patrie nu se unește cu aceea pentru toate patriile sau libertatea unui popor nu este aceeași ca libertatea altuia. Lupta trebuie să fie în beneficiul tuturor țărilor; dacă nu, democrația noastră nu ar fi decât un egoism învelit într-un nume pompos.”⁴ Se consideră că națiunea

3 Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, Editura Humanitas, 2000, p. 195.

4 Scurtu, Ioan, *România și Marile Puteri (1918-1933)*, Documente, Editura Fundației România de Măine, 1999, București, p. 87.

nu este niciodată despărțită de conceptul de popor sau de cel de libertate: „O națiune este liberă dacă are instituții populare.”⁵

Este evident, deci, că ideea de unitate etnică a românilor a aprins multe spirite, mai mult sau mai puțin „luminate”. Originea comună a românilor este susținută cât se poate de clar, începând cu Grigore Ureche. Deși este pertinentă, această constatare nu presupunea însă inițial un proiect politic comun și cu atât mai puțin o unitate politică pe baze naționale.

Motivul acestei stări de lucruri era că un asemenea deziderat nu se înscria încă în spiritul epocii. „Proiectul unirii trebuie văzut ca un proces, nu ca un dat originar și invariabil. Spre mijlocul secolului al XIX-lea ajunsese la ordinea zilei; această nu înseamnă că era la fel de prezent și la 1800.”⁶ Prin urmare, procesul unirii s-a întins pe secole, și chiar după o atât de îndelungată prefacere în creuzetul vremii, tot nu s-ar fi concretizat fără o luptă susținută a națiunii române pe plan intern, dar și prin desfășurarea unei propagande energice și pe plan internațional. Așadar, pregătirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 a avut loc treptat, fiind nevoie de secole pentru acest autentic apogeu al unei istorii milenare. În „Hronicul și cântecul vârstelor”, capitolul XLIII, Lucian Blaga afirmă că „pentru marea, istorica adunare națională de la Alba-Iulia unde s-a hotărât alipirea Transilvaniei la patria-mamă nu a fost nevoie de o deosebită pregătire a opiniei publice. Pregătirea se făcuse vreme de sute de ani.”⁷ Octavian Goga era de aceeași părere : „Ideea de unire, năzuința neamului românesc de pretutindenii, de a se strânge într-o singură încheiere de stat, a trăit în toate vremile la noi.”⁸

În 1859 s-au pus bazele statului național român modern, de fapt prima „cărămidă” la construirea României moderne. Obținerea independenței de stat în urma războiului din anii 1877-1878 cu Imperiul Otoman, a deschis calea pentru unitate națională.

Se poate afirma că revoluția rusească din 1917, pe lângă aspectele negative în ceea ce privește România în timpul războiului, a avut partea sa luminoasă: a dat posibilitatea Moldovei dintre Prut și Nistru să se

⁵ Ibidem, p. 89.

⁶ Bărbulescu, Mihai, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Editura Corint, 2004, București, p. 196.

⁷ Ibidem, p. 201.

⁸ Idem.

unească cu patria-mamă. Astfel, fideli principiului că fiecare popor trebuie să hotărască singur asupra soartei lui, se constituie mai întâi o Republică moldovenească; la 24 ianuarie 1918, ea se proclamă „slobodă, de sine stătătoare și neatârnată”, iar la 27 martie/10 aprilie 1918, Sfatul Țării proclamă alipirea ei pentru totdeauna la regatul României.

Fusese dat startul pentru reîntregirea neamului și, pe fondul prăbușirii monarhiei austro-ungare și pe același principiu pe care îl aplicaseră și frații lor dintre Prut și Nistru, moldovenii din partea de sus a țării, din Bucovina, s-au întrunit și au proclamat în ziua de 15/28 noiembrie 1918, „unirea necondiționată și pentru vecie cu regatul României”. Iar trei zile mai târziu, la 18 noiembrie/1 decembrie, în Alba Iulia, cetatea care îl văzuse pe Mihai Viteazul biruitor, s-au strâns reprezentanții poporului român din Transilvania, Maramureș, Crișana și Banat și într-un glas au proclamat unirea și ca rege pe Ferdinand I: „Astfel neamul nostru fu iarăși întreg, la un loc; dreptatea noastră, udată cu sânge și lacrimi, birui.”⁹

După cum afirma academicianul Florin Constantiniu: „Marea Unire din 1918 a fost și rămâne pagina cea mai sublimă a istoriei românești. Măreția ei stă în faptul că desăvârșirea unității naționale nu este opera niciunui om politic, a niciunui guvern, a niciunui partid; este fapta istorică a întregii națiuni române, realizată într-un elan țâșnit cu putere din străfundurile conștiinței unității neamului, un elan controlat de fruntașii politici, pentru a-l călăuzi cu inteligență politică remarcabilă spre țelul dorit.”¹⁰

Actul Unirii de la 1 Decembrie 1918 are, așadar, o semnificație deosebită pentru poporul român deoarece reprezintă ultima etapă istorică

9 Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri până la moartea regelui Ferdinand*, Editura Humanitas, 2000, București, p. 288.

10 Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, 1997, p. 301-302: „Marea Unire nu a fost rezultatul participării României la război. Nici partizanii Antantei, nici cei ai Puterilor Centrale nu au avut în vedere revoluția din Rusia și destrămarea monarhiei austro-ungare. Raționamentul lor s-a înscris formulei tradiționale a raportului de putere inter-state: victoria Antantei ne va da Bucovina, Transilvania și Banatul, victoria Puterilor Centrale ne va da Basarabia; o biruință o excludea pe cealaltă, astfel că nimeni nu vedea cum ar fi cu puțință ca toate aceste provincii să intre aproape simultan în frontierele Vechiului Regat. [...] Nu o victorie militară a stat la temelia României Mari, ci actul de voință al națiunii române de a-și da armătura teritorial-instituțională care este statul național.[...] O necesitate istorică – națiunea trebuie să trăiască într-un stat național - s-a dovedit mai puternică decât orice guvern sau partid, culpabil de egoisme sau incompetență, și, punând în mișcare națiunea, i-a dat acea forță uriașă ca peste toate adversitățile să dea viață aspirației sale: statul național.”

importantă în constituirea României Mari. Hotărârea de unire a fost primită cu entuziasm de românii de pretutindeni, fapt reflectat de presa vremii, atât pe plan național, cât și internațional.

România Mare a fost recunoscută în cadrul Conferinței de Pace de la Paris din perioada 1919-1920, dar a fost realizată de națiunea română prin lupta desfășurată de-a lungul secolelor și care și-a găsit încununarea în 1918. Cu luciditate și simț al responsabilității, trebuie să ne întrebăm, ca români, dacă 1 decembrie a fost sfârșitul unui proces istoric (adică al adunării românilor între aceleași granițe, cum au spus multă vreme manualele noastre de istorie) sau dacă nu cumva a fost doar punctul de început. Basarabia, Bucovina, Transilvania erau foarte diferite între ele și fiecare era diferită față de Regat. Cred că ar fi mai potrivit să ne întrebăm dacă unirea se produsese, într-adevăr, până în anul 1940, când România Mare, în alt context istoric, cu mult mai neprielnic, „s-a spart din nou”.¹¹

În contextul tot mai accentuat de globalizare nu putem decât să medităm împreună cu istoricul Lucian Boia, care afirma, vizionar, în urmă cu 16 ani: „Filmul american, muzica americană, Coca-cola, restaurantele McDonald’s... sunt manifestări și simboluri ale unui tip de civilizație care a invadat globul. Nu știm unde se va ajunge, fiindcă acest proces naște și reacții pe măsură. Pe de o parte el tinde spre o unificare a lumii, în spiritul unei culturi dominante, pe de altă parte stimulează naționalismele și, în genere, afirmarea identităților culturale proprii.

Lumea este prinsă într-un joc al unității și al dezbinării. Întotdeauna a fost așa, cu actori diferiți și pe scene diferite. Acum scena s-a extins la întreagă planetă și toți suntem implicați, ca actori și spectatori totodată. Din modul cum se vor înfrunța și îmbina principiile contrare va rezulta un viitor sau altul”¹².

11 Cioroianu, Adrian, *Sic transit gloria... Cronică subiectivă a unui cincinal în trei ani și jumătate (mai 2001- octombrie 2004)*, Editura Polirom, 2006, Iași, p. 461.

12 Boia, Lucian, *Două secole de mitologie națională*, Editura Humanitas, 2002, București, p. 129.

Bibliografie

- ✦ Bărbulescu, Mihai, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Editura Corint, 2004, București.
- ✦ Boia, Lucian, *Două secole de mitologie națională*, Editura Humanitas, 2002, București.
- ✦ Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, 2000, București.
- ✦ Boia, Lucian, *Jocul cu trecutul, Istoria între adevăr și ficțiune*, Editura Humanitas, 2002, București.
- ✦ Cioroianu, Adrian, *Sic transit gloria... Cronică subiectivă a unui cincinal în trei ani și jumătate (mai 2001 - octombrie 2004)*, Editura Polirom, 2006, Iași.
- ✦ Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, 1997, București.
- ✦ Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri până la moartea regelui Ferdinand*, Editura Humanitas, 2000, București.
- ✦ Iorga, Nicolae, *Istoria Românilor. De la Războiul de Independență la România Mare*, Univers Enciclopedic, 2011, București.
- ✦ Scurtu Ioan, Gheorghe Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX, (1918-1948)*, Editura Paideia, 1999, București.
- ✦ Scurtu, Ioan, *România și Marile Puteri (1918-1933), Documente*, Editura Fundației România de Măine, 1999, București.